

Photo 002. The bandage on Požega hill / Zavoj na Požeškoj gori

THE ROLE OF FOREIGN LANGUAGES IN ECONOMIC COMPETITIVENESS

ULOGA STRANIH JEZIKA U GOSPODARSKOJ KONKURENTNOSTI

ARAMBASIC, Ivana

Abstract: *This paper considers multilingualism as one of the key factors of economic development. Multilingualism is crucial in the current Croatian labor market, which is constantly changing and opening towards Europe and the rest of the world. The current situation in Croatian high schools indicates a continuous decrease in the amount of students who choose to learn another foreign language, apart from English. Is knowledge of only English as a foreign language sufficient to reinforce economic development of Croatian society?*

Keywords: *foreign languages, multilingualism, economic development, survey*

Sažetak: *Ovaj lanak tematizira višejezi nost kao jedan od klju nih faktora gospodarskog razvoja. Znanje više stranih jezika je presudno za današnje hrvatsko tržište rada koje se stalno mijenja i otvara prema Europi i svijetu. Trenutno stanje u hrvatskim srednjim školama pokazuje stalni pad broja u enika koji se odlu uju za u enje nekog drugog stranog jezika, osim engleskog. Je li poznavanje samo engleskog jezika dovoljno u osnaživanju gospodarskog razvoja hrvatskog društva?*

Klju ne rije i: *strani jezici, višejezi nost, gospodarski razvoj, istraživanje*

Authors' data: Ivana Arambasic, prof., Katoli ka gimnazija s pravom javnosti, Požega, arambasicivana@yahoo.com

1. Uvod

Quot linguas calles, tot homines vales. Koliko jezika znaš, toliko ljudi vrijediš. U suvremenom društveno-ekonomskom okružju poznavanje stranih jezika jedan je od ključnih elemenata za povećanje konkurentnosti pojedinca, samim time i šireg društva na suvremenom tržištu rada. Jezik i kulturološka različitost, multikulturalizam i višejezičnost temeljne su vrijednosne odrednice Europske unije koje grade i stvaraju mostove među različitim društvima. Jezik je središnji spremnik na kojemu se temelje simboli i interakcija društva, medij putem kojeg se odvija komunikacija na svim razinama društvenog života: u politici, diplomaciji, ekonomiji, tehnologiji i ime predstavlja središte integracije globaliziranog društva kao i procesa europskih integracija. Engleski jezik je, zahvaljujući i ekonomskoj, vojnoj i kolonijalnoj povijesti britanskog carstva, danas proširio svoju globalnu dominaciju i postao *de facto* jezik suvremene međunarodne ekonomije. Može li njemački jezik kao materinji jezik oko 120 milijuna ljudi uspjeti postati jednako važno sredstvo sporazumijevanja kao i engleski? Prepun anglicizama integriranih u tijelo jezika, postaje li njemački jezik *denglisch*, njemačko-engleska, nova inačica engleskog jezika?

Svrha ovog rada je temeljem istraživanja provedenog u srednjim školama osvijestiti mlade ljude da mladi ljudi pod utjecajem okoline, poznavanje engleskog jezika smatraju dostatnim za međunarodnu komunikaciju i osobni napredak. No, danas samo engleski jezik više nije dovoljan za osobnu konkurentnost na poslovnom tržištu te bi Hrvatska, kao dio Europske unije trebala po etici sve više naglašavati važnost višejezičnosti. Obrazovanje na svim razinama bi svoje polaznike trebalo osposobiti za samostalno korištenje najmanje dva strana jezika uz materinji. Cilj Hrvatske kao dijela Europe mora biti razvijanje svijesti da je učenje više stranih jezika od rane dobi nužnost i ogroman resurs te bi se Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta trebalo pozabaviti regulativom koja bi učenje dva strana jezika trebala nametnula kao obvezu. [1]

2. Zastupljenost pojedinih stranih jezika u svijetu

Engleski jezik je na poslovnoj razini međunarodne komunikacije najzastupljeniji te možemo reći i da je postao svojevrsna *lingua franca*. Međutim, na svjetskoj razini, ovisno o području prebivališta, važno je poznavanje i drugih jezika. Najrašireniji jezici svijeta su mandarinski sa 1000 milijuna govornika, slijedi ga engleski sa 450 milijuna govornika, hindi sa 400 milijuna govornika, španjolski sa 370 milijuna, ruski sa 300 milijuna, arapski, bengalski, portugalski, indonezijski/malajski, japanski te na 11. mjestu ljestvice njemački jezik sa 120 milijuna govornika. [2]

Iz ovih podataka vidljivo je da je engleski najzastupljeniji jezik međunarodne komunikacije, iako je broj govornika kojima je on materinji jezik puno manji. [3] Postavlja se pitanje što je tome uzrok. Velika Britanija bila je jedna od najvećih kolonijalističkih sila te je uspostavom svoje vladavine, na većinu područja donijela i svoj jezik koji se slijedom godina usvajao i postao barem jedan od službenih jezika tih država. Sukladno tome, SAD, kao najveća trenutna sila u politici,

ekonomskom pa i društvenom smislu, i dalje rasprostranjuje utjecaj i važnost poznavanja engleskog jezika.

3. Uсталost u enja pojedinih stranih jezika u Hrvatskoj

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, u hrvatskim srednjim školama najveći je broj učenika koji uče engleski jezik, a slijedi ga njemački sa znatno manjim brojem učenika.[4] Ti podaci govore i o usklađenosti hrvatskog javnog mnijenja sa svjetskim trendovima o važnosti engleskog jezika u međunarodnoj komunikaciji.

Strani jezik	Broj učenika srednjih škola koji uče strani jezik	% ukupnog broja učenika
Engleski	166 145	90,8
Francuski	6 215	3,4
Njemački	65 676	35,9
Talijanski	25 338	13,8
Španjolski	1 974	1,08
Ruski	153	0,084
Japanski	7	0,0038
Arapski	74	0,04
Ostali jezici	44	0,024

Tablica 1. Broj i udio u ukupnom broju učenika srednjih škola u Hrvatskoj po učenoj strani jezika [4]

Ako u obzir uzmemo geografsku blizinu i povezanost Hrvatske i država njemačkog govornog područja, ne čudi što je njemački na drugom mjestu po učenoj strani jezika u školama. Hrvatska kao dio Europe, prati trend učenja njemačkog jezika koji je prema studiji Europske komisije iz 2005. na prvom mjestu u Europi prema broju govornika materinskog jezika. [5]

Međutim, činjenica da je Hrvatska dugo vremena bila pod ogromnim utjecajem njemačkog jezika i kulture, posebno od Austro-Ugarske pa sve do iseljavanja Hrvata tijekom Domovinskog rata, trebala bi dovesti do većeg broja učenika njemačkog jezika. Razlog je i činjenica da sve manji broj učenika osnovnih i srednjih škola bira njemački ili druge strane jezike izuzev engleskog kao prvi strani jezik.

Stoga, geografska blizina nije jedini faktor kod izbora stranog jezika, nego i mnoštvo drugih čimbenika utječe na fenomen engleskog kao najzastupljenijeg jezika u pogledu međunarodne komunikacije. Jedan od faktora koji sve više utječe na zastupljenost određenog jezika u nastavi jest ekonomski aspekt i podrijetlo kapitala. Budući da Europa posustaje na ekonomskom planu u usporedbi s izvoznim silama

kao što je Kina, koja je 2013. postala najveći trgovac robama, Hrvatska bi se trebala okrenuti ne samo Europi već i cijelom svijetu te u škole početi uvoditi neeuropske jezike kao što su kineski, arapski ili ruski. [6] Amerika je započela takav trend uvođenjem kineskog i španjolskog jezika u škole kao obvezne predmete s ciljem da do 2015. godine 2500, a do 2020. godine 6000 učenika ukloni u taj program.[7] Svrha uvođenja novih stranih jezika nije samo u obliku komunikaciji nego i činjenici da se upoznavanjem jezika stječe i uvid u kulturu i povijest tih naroda što se smatra minimumom poslovnog bontonu.

4. Uzorak i metodologija istraživanja

Njemački jezik kao najzastupljeniji jezik prema broju izvornih govornika u Europi je u stalnoj borbi s engleskim po pitanju ulaska i sve veće uporabe engleskih izraza, fraza i direktnih prijevoda u svom jeziku. Budući da je frekventnost uporabe anglicizama i engleskih izraza vrlo izražena u njemačkom jeziku kod izvornih govornika, provedeno je istraživanje koje se bavi tematikom pravilne uporabe i prepoznavanja ispravnog značenja anglicizama u hrvatskim učenika stranih jezika kako bi se ispitalo kolika je sposobnost srednjoškolaca u paralelnom poznavanju dva najzastupljenija strana jezika po učenicima u Hrvatskoj.

Istraživanje je provedeno kako bi se uvidjelo koliki se broj učenika može služiti engleskim i njemačkim jezikom istodobno na primjerima svakodnevnih i vrlo jednostavnih imenica, (npr. Baby, Computer, Meeting), a samim time i pokazati koliko ozbiljno se višejezičnosti pristupa u srednjoškolskom obrazovanju. Procjena jezične sposobnosti mjerena je pomoću 4 zadatka (28 testova) (N=40 učenika gimnazija).

4.1. Rezultati istraživanja

Rezultati su vrednovani prema broju tih odgovora u svakom pojedinačnom zadatku.

Ispitanici su podijeljeni u dvije skupine. U skupinu A svrstana su 22 učenika koji njemački jezik uče kao prvi strani jezik, dok su u skupinu B svrstano je 18 onih koji ga uče kao drugi strani jezik. Skupina A sastavljena je od učenika koji su prema Zajedničkom europskom referentnom okviru za jezike (CEFR) na razini B1 poznavanja njemačkog jezika, a njemački jezik uče 6 godina, u ukupnom obimu od 630 nastavnih sati. Skupina B sastavljena je od učenika koji su na A2 stupnju prema poznavanju jezika, a njemački jezik uče 3 godine te su njemačkom jeziku u školama bili izloženi u obimu od ukupno 210 nastavnih sati.[8]

Zadatak	Skupina A (aritmetička sredina)	St Dev	Skupina B (aritmetička sredina)	St Dev
1. Pridruživanje lana (6)	3,09	0,79	3,27	1,32
2. Tvorba plurala (6)	2,82	1,65	3,8	1,37
3. Prijevod na njemački (6)	1,22	1,12	0,33	0,58
4. Pridruživanje anglicizma njemačkog ekvivalentu (10)	4,72	3,77	5,27	2,70
Ukupno	12,09		13,16	

Tablica 2. Rezultati istraživanja prema točnim odgovorima u skupinama i pojedinačnim zadacima

Izmeđ u ispitanika skupine A dobiveni rezultati za prvuesticu su umjerenokonzistentni, kod skupine B rezultati su umjerenokonzistentni za druguesticu. Razlike su pronađene u svim drugimesticama što ukazuje na velike razlike u znanju jezika što samim time pretpostavlja i nedostatan razvijen dugoročni plan za osposobljavanje svih učenika za višjejezičnost. Školski uspjeh pokazao se značajnim pri rješavanju testa na način da su uspješniji učenici zadatke riješili s više točnih odgovora.

Prema dobivenim rezultatima vidljivo je da je više od polovice ispitanika puno bolje upoznato i bliskije engleskom jeziku i jezičnom sustavu pa se može izvesti zaključak da su ispitanici mišljenja da je engleski jezik dostatan za međunarodnu komunikaciju. Upravo činjenica da je engleski jezik dominantan u svijetu i da počinje preuzimati druge jezike za sobom povlači i negativan trend mladih ljudi ka učenju drugih stranih jezika. Nameće se pitanje hoće li engleski preuzeti sve jezike i hoće li se sve manji broj učenika odlučivati za učenje ijednog drugog stranog jezika osim engleskog.

5. Višjejezičnost kao politika obrazovanja

Višjejezičnost je svjetska tendencija i nužnost prilikom obrazovanja, zapošljavanja i osobnog napretka u svim segmentima života. Direktna posljedica nedovoljnog poznavanja stranih jezika, a samim time i kulture drugih naroda otkriva se svake godine u Europi gdje velik broj malih i srednjih poduzetnika iz tog razloga ne može sklopiti dovoljan broj poslova te im se sukladno tome smanjuje profit.[1] Engleski jezik će i dalje zadržati vodeću poziciju kao svjetski jezik, ali poznavanje ostalih stranih jezika će biti ono što može presuditi u međunarodnim poslovnim odnosima. [9] Po pitanju ulaska stranih investicija u Hrvatsku na prvom mjestu se trenutno nalazi Austrija, a slijede Nizozemska, Njemačka i Mađarska. [10] Uzevši tu činjenicu u obzir, trebalo bi ozbiljno promisliti o uvođenju nizozemskog i mađarskog jezika u naše škole, a što više poticati učenje njemačkog jezika koji se sve više zapostavlja. Globalizacija, stalne migracije, otvorenost svjetskog tržišta, brisanje granica u EU i drugdje dovodi nas do pojave multikulturalnih gradova i država te se za bolje

sporazumijevanje, ne samo lingvisti ko, ve i kulturološko, zahtijeva znanje više stranih jezika.[11] Iako trend višejezi nosti okupira svijet i sve više ljudi shva a važnost u enja stranih jezika, u hrvatskom školstvu se ne primijenjuje nikakva posebna politika koja bi djelovala u tom cilju. Europska komisija predlaže omogu avanje u enja stranih jezika od najranije dobi te pove avanje broja stranih jezika koji se podu avaju. [12] Još jedna strategija privla enja u enika je mogu nost izdavanja certifikata koji e u enicima osigurati ve e mogu nosti izbora u budu oj poslovnoj karijeri. [1]

Budu i da je danas za konkurentnost važan proces cjeloživotnog u enja, u enje jezika nam osigurava minimalnu kompetenciju kako bismo imali brži i bolji pristup obrazovanju i znanju kao osnovnom ljudskom pravu te smo stoga monolingualnoš u na neki na in ograni eni. [13] Zajedni ki europski referentni okvir za jezike daje nam uvid i detaljnu analizu pristupa podu avanju i u enju jezika na svim razinama obrazovanja, prilago ava se modernom tržištu rada te nam pruža cjelovitu rač lambu akvizicije i u enja jezika. [8] Prema tome, za ispitanike provedenog istraživanja još uvijek nije prekasno za svladavanje drugih jezika osim engleskog, ako se na svim razinama obrazovanja provedu ozbiljne mjere za poboljšanje nastave stranih jezika.

6. Zaključak

Svjedoci smo toga da engleski jezik prevladava ne samo u me unarodnoj, ve i u svakodnevnoj virtualnoj i realnoj komunikaciji. Ljudi svih dobnih skupina koriste se ili barem prepoznaju zna enje velikog broja frazi iz engleskog jezika. Mediji kao i državno vodstvo i druge javne osobe koriste engleske termine kako bi se ekonomi nije izrazili po pitanju najnovijih svjetskih trendova koji dolaze i u našu zemlju. Prema iznesenim podacima u ovom radu vidljivo je da je broj u enika koji biraju njema ki ili neki drugi strani jezik u školama sve manji. Naš cilj bi trebao biti potpuni zaokret u svijesti nacije, koje državno vodstvo, a ponajviše nadležno ministarstvo treba ne samo prepoznati, nego i poticati te planirano i strukturirano voditi kroz pravne regulative kojima bi se u enicima, po evši od osnovnih škola, trebalo omogu iti u enje engleskog kao nezaobilaznog jezika i još jednog obveznog stranog jezika koji ne mora nužno biti jezik bližeg geografskog okruženja, nego jezik zemlje iz koje potencijalno dolazi kapital.

Pojam cjeloživotnog obrazovanja dosad je bila samo prazna fraza, jer ono što nama kao pojedincima i narodu u cjelini doista treba jest dugoro ni plan koji uklju uje bolju strukturu obrazovnog sustava s naglaskom na u enje stranih jezika, kvalitetan i motiviran nastavni kadar i fokusiranje na pove anje svijesti o važnosti višejezi nosti i multikulturalnosti kao trenda kojemu se približava cijeli svijet.

7. Literatura

- [1] Europska komisija (2008). *Dostupno na:* http://ec.europa.eu/languages/library/documents/davignon_en.pdf *Pristup:* 20-03-2014
- [2] EU-student (2008). *Dostupno na:* <http://de.eu-student.eu/liste-der-meistgesprochenen-sprachen-der-welt/> *Pristup:* 15-02-2010
- [3] Best, K.-H. (2010). *Dostupno na:* <http://de.wikipedia.org/wiki/Weltsprachen> *Pristup:* 01-04-2014
- [4] Državni zavod za statistiku, Priop enje broj 8.1.3., Srednje škole kraj školske godine 2012./2013. i po etak školske godine 2013./2014. (2014). *Dostupno na:* www.dzs.hr *Pristup:* 01-04-2014
- [5] Europska komisija (2014). *Dostupno na:* http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_237.en.pdf *Pristup:* 01-04-2014
- [6] *Dostupno na:* <http://www.banka.hr/svijet/kina-pretekla-sad-i-postala-najveci-svjetski-izvoznik-robe> *Pristup:* 01-03-2014
- [7] Foreign Languages and U.S. Economic Competitiveness (2012). *Dostupno na:* <http://blogs.cfr.org/renewing-america/2012/06/26/foreign-languages-and-u-s-economic-competitiveness/> *Pristup:* 29-03-2014
- [8] Zajedni ki europski referenti okvir za jezike (CEFR) (2001) *Dostupno na:* http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Cadre1_en.asp *Pristup:* 10-03-2014
- [9] Recommendation CM/Rec (2014) 5 Of The Committee Of Ministers To Member States On The Importance Of Competences In The Language(S) Of Schooling For Equity And Quality In Education And For Educational Success. *Dostupno na:* <http://wcd.coe.int/> *Pristup:* 29-04-2014
- [10] Hrvatska narodna banka (2014). *Dostupno na:* <http://www.hnb.hr/statistika/hstatistika.htm> *Pristup:* 29-04-2014
- [10] Language requirements for adult migrants in Council of Europe member states: Report on a Survey, Claire Extramiana (2013) *Dostupno na:* www.coe.int/lang *Pristup:* 10-03-2014
- [11] Vije e Europe (2014). *Dostupno na:* http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Guide_niveau2_En.asp#TopOfPage. *Pristup:* 25-04-2014
- [12] Op a deklaracija o ljudskim pravima (1948). *Dostupno na:* <http://www.ffzg.unizg.hr/hre-edc/Deklaracijalj.pdf> *Pristup:* 25-04-2014
- [13] Council of Europe , Language Education Policy Profiles – A transversal analysis: Trends and issues (2013). *Dostupno na:* www.coe.int. *Pristup:* 10-03-2014